

Folkhälsopolitiskt program för Karlshamns kommun

Kommunledningsförvaltningen

2005-01-15

Antaget av KF 2005-03-07 § 32

Innehåll

	Sid
Sammanfattning	1
Utgångspunkter	2
Strategiska folkhälsoområden	3
- Delaktighet och inflytande i samhället	3
- Trygga och goda uppväxtvillkor	4
- Hälsa i arbetslivet	5
- Levnadsvanor	6
Principer för genomförande 2005 – 2010	7
Genomförandeplan för 2005	9
Bilagor	
- Begreppet folkhälsa – en allmän orientering	10
- Sveriges elva nationella folkhälsomål	12

Sammanfattning

Insatser för att främja och förbättra folkhälsan är av stor betydelse för en hållbar utveckling i kommunen. Det folkhälsopolitiska programmet har fokus på samhällsfaktorer som påverkar kommuninvånarnas hälsa i fysisk, psykisk, social eller kulturell mening. Det politiska ansvaret är fördelat mellan olika nivåer och sektorer. Ett samlat folkhälsoarbete förutsätter därför aktiva insatser inom flera politikområden.

För att nå kommunens vision om en god jämlik och jämställd hälsa föreslås att arbetet under 2005-2010 inriktas på att:

Fyra strategiska områden står i fokus för kommunens insatser under innevarande och nästa mandatperiod:

- Delaktighet och inflytande
- Trygga och goda uppväxtvillkor
- Hälsa i arbetslivet
- Levnadsvanor

Programmet ska konkretiseras och genomföras i kommunens nämnder och bolag samt i samverkan mellan dessa. Utöver detta ska ett folkhälsoråd inrättas gemensamt med landstinget med uppgift att stimulera folkhälsoarbetet i ett bredare perspektiv med inriktning mot näringslivet, ideella organisationer och föreningar.

Kommunstyrelsen inrättar en särskild tjänst som folkhälsosamordnare vid kommunledningsförvaltningen som stödjande resurs vid programmets genomförande.

I ovannämnda strategier ingår åtgärder inom olika kärnområden som bör genomföras inom ramen för olika intressenters ansvarområden. Konkreta folkhälsomål och direktiv ska prövas årsvis inom ramen för kommande års budgetberedning.

I budget 2005 har 0,9 miljoner kronor anslagits för att komma igång med folkhälsoarbetet enligt programmet.

En genomförandeplan för 2005 är utarbetad.

Utgångspunkter

Bakgrund

Karlshamn kommun arbetar för en långsiktig hållbar utveckling utifrån ekonomiska, ekologiska, sociala och kulturella aspekter. Det övergripande målet är att skapa en attraktiv kommun där människor vill och har förutsättningar att bo, verka och må bra. I visionen för Karlshamn har en god hälsa för befolkningen lyfts fram som en viktig faktor för en positiv befolknings- och näringslivsutveckling. Invånare som mår bra, har bättre förutsättningar att aktivt medverka till att skapa en attraktiv kommun. En god folkhälsa är ett viktigt kärnområde i kommunens ambitioner om hållbar samhällsutveckling.

Riksdagen har beslutat i propositionen Mål för folkhälsan- 2002/03:35 att de övergripande målet för svensk folkhälsopolitik är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god hälsa för hela befolkningen. För att nå dit har riksdagen antagit elva målområden (se bilaga 4). Karlshamns folkhälsopolitiska program har anpassats lokalt till dessa nationella mål.

Förhållande till andra styrdokument och pågående förändringsprocesser

Innehållet i det folkhälsopolitiska programmet berör samma områden som andra både övergripande och mer avgränsade – nationella och lokala – styrdokument. Motsvarande förhållande gäller olika typer av lagstiftning. Det folkhälsopolitiska programmet varken ersätter eller är överordnat dessa olika styrdokument. Programmets uppgift och viktiga funktion är att över alla tänkbara nämnds- och verksamhetsgränser lägga ett fokus på folkhälsa som ger förutsättningar för ett effektivt och målinriktat genomförandearbete. I genomförandet måste hänsyn tas till nämnders och verksamheters pågående arbete som berör det folkhälsopolitiska programmets målområden. Det redan pågående arbetet och resultatet av detta ska vägas in i genomförandeplaneringen

Det folkhälsopolitiska programmet ska ge stöd och vägledning för ökad samverkan på vägen mot kommunens vision 2014 i vilken ingår en god jämlik och jämställd hälsa i Karlshamn. Med tanke på att det är många förhållanden i samhället som påverkar våra individuella möjligheter att nå god hälsa, är det inte möjligt att en enskild myndighet eller organisation ensam ansvarar för folkhälsoarbetet. Det krävs samarbete och samordning mellan olika kommunala verksamheter, myndigheter, organisationer och medborgare.

Folkhälsoprogrammet fokuserar under föreslagen genomförandetid på fyra strategiska områden. Inom respektive område föreslås övergripande åtgärder och kärnområden som folkhälsoarbetet ska inriktas på. Strategiområdena är:

- **Delaktighet och inflytande**
- **Trygga och goda uppväxtvillkor**
- **Hälsa i arbetslivet**
- **Levnadsvanor**

Programmet ska bidra till att vidareutveckla ett lokalt tvärsektorieellt folkhälsoarbete i nära samverkan med landstinget Blekinge. Hälsa- och sjukvårdens hälsofrämjande program ska utgöra komplement till det kommunala folkhälsoarbetet.

Strategiska folkhälsoområden

1. Delaktighet och inflytande i samhället

Kommuninvånarnas möjligheter att delta och påverka den politiska processen och de beslut som kommunen fattar ska utvecklas.

Delaktighet och inflytande i samhället är en av de mest grundläggande samhällsliga förutsättningarna för folkhälsan. En avgörande faktor för att skapa och upprätthålla hälsa är människors känsla av sammanhang och möjlighet att påverka sina liv. Det är viktigt att stödja fortsatt samverkan och delaktighet genom dialog med representanter för lokala föreningar, såsom idrottsföreningar, kulturföreningar, hembygdsbygdsföreningar, pensionärsföreningar, föräldraförening m.fl. Ungdomar behöver ha inflytande över sin vardag för att främja ökad kunskap och personlig kompetens. "Vardagsmakt" är att kunna påverka sin situation i skolan, påverka planering av vårdinsatser eller att delta i utvecklingen på jobbet. Delaktighet hänger nära samman med demokrati. Det innebär att politikens arbetsformer inte bara har betydelse för de politiska besluten utan även för människors hälsa.

Vem kan bidra till ökad delaktighet?

Kommuninvånare

Barn, ungdomar och vuxna som tar initiativ och framför sin mening till skola, arbetsplats eller myndighet hjälper till att utveckla det lokala medinflytandet. Grannsamverkan i bostadsområden, föräldraföreningar och landsbygdsföreningar är exempel på hur människors initiativ kan samla till gemensamhet och styrka.

Föreningslivet

Karlshamnsborna påverkar genom delaktighet både sin vardag, föreningens verksamhet och samhällslivet. Kommunens verksamheter och föreningslivet samverkar i nya former vilket öppnar upp för fler att delta i kommunens utveckling.

Näringslivet

Näringslivet medverkar aktivt i arbetet för en strukturell anpassning och utveckling av Karlshamn - bland annat i etableringen av högskolan på Östra Piren. Folkhälso-utvecklingen har stor betydelse för utvecklingen av näringslivet. Arbetsgivarna och fackföreningarna kan genom att prova och vidareutveckla strategier för delaktighet i arbetslivet, bidra till förbättrad hälsa och sänkta sjukskrivningskostnader.

Kommunens nämnder, styrelser, bolag och förvaltningar

- Verkar för att medborgare ska kunna påverka insatser och säga sin mening genom till exempel brukarmedverkan i lokala styrelser och råd och i andra former som exempelvis dialogmöten, tematräffar m.m.
- Söker samverkan med föreningslivet för att finna kreativa lösningar på behovet av folkhälsoinsatser som komplement till det offentliga arbetet.
- Försäkras sig om att grupper som långtidsjukskrivna, arbetslösa, personer med utländsk bakgrund och nyinflyttade får den information som krävs för delaktighet i samhällslivet.
- Skapar särskilda möjligheter för att barn och ungdomar ska kunna komma till tals och påverka samhällsutvecklingen.

2. Trygga och goda uppväxtvillkor

FN:s barnkonvention ska vara vägledande inom alla samhällsområden. Barn har fullt och lika stort människovärde som vuxna men är mer sårbara. Därför behöver barn särskilt stöd och skydd.

Barnkonventionen slår fast att ett barn ska ses som en självständig individ med egna rättigheter och med rätt att själv få uttrycka sina åsikter och påverka alla beslut som rör dem. Barns bästa ska alltid komma i första hand. En avgörande betydelse för hälsa på jämlika villkor är att ge alla barn och ungdomar bästa möjliga förutsättningar för en god uppväxt. Barns hälsa påverkas starkt av förhållanden i hemmet, i skola och förskola och av hur fritidssituationen ser ut.

Barns hälsoförutsättningar skiljer sig åt i olika samhällsgrupper. Eftersom barn inte själva kan välja sin uppväxtmiljö, är det viktigt att samhället så långt det är möjligt kompenserar för dessa skillnader. Barnomsorgen och skolan har därför en viktig roll att utjämna skillnader i barns uppväxtvillkor. Föreningslivet är ett viktigt komplement för att förbättra och utveckla barns sociala villkor.

Vem kan bidra till trygga och goda uppväxtvillkor?

Kommuninvånare

Tar initiativ, engagerar sig, ställer krav och bidrar till att driva på utvecklingen i en kommun för barns bästa. Vuxnas ansvar är att ta barn och ungdomar på allvar och bistå med livserfarenhet.

Föreningslivet

Engagerar många vuxna, barn och ungdomar och bidrar till en meningsfull fritid. Utvecklar verksamhetsformer som lockar de grupper som aldrig kommer med i den organiserade fritidsverksamheten. Utvecklar samverkansformer med den kommunala fritidsgårdsverksamhet och når nya målgrupper.

Näringslivet

Näringslivet bidrar till att utveckla det goda samhället genom att utveckla varor och tjänster för barns bästa, och hindra att barn tar skada av verksamhet som är utformad för vuxna.

Kommunens nämnder, styrelser, bolag och förvaltningar

- Svarar för att förskola, skola, samt fritids- och kulturverksamhet utformas på ett sådant sätt att verksamheten bidrar till goda uppväxtvillkor.
- Kommunens barn- och ungdomsverksamhet utgår liksom en stor del av kommunens övriga verksamheter i sin verksamhets- och samhällsplanering från barns behov av att känna sammanhang och trygghet.
- Tar i utformningen av sin verksamhet särskild hänsyn till skillnader i barns uppväxtvillkor.
- Arbetar aktivt med erbjudande om stöd och kontakt till barn som växer upp med en missbrukande förälder, till exempel i form av stödgrupper. Bedriver uppsökande verksamhet riktad till ungdomar.

3. Hälsa i arbetslivet

Ett hälsofrämjande arbetsliv som underlättar för människor att kombinera arbete och familjeliv ska utvecklas. Förutsättningar för Det Goda Arbetet och Den Goda Arbetsplatsen ska sättas i fokus. Särskilt viktigt är att uppmärksamma kvinnors hälsa och arbetsvillkor.

Ett hälsofrämjande arbetsliv är till fördel för tillväxt och utveckling. För de flesta människor har ett arbete stor betydelse för försörjning, identitet, social samvaro och god hälsa. Den Goda Arbetsplatsen innehåller olika komponenter som har stor betydelse för välbefinnande och hälsa. Tydliga mål för verksamheten, delaktighet, inflytande och ansvar, möjligheter till egen utveckling, rimliga förutsättningar att "räcka till" och "klara av" är några av de viktigaste kännetecknen på Den Goda Arbetsplatsen och Det Goda Arbetet. Den fysiska arbetsmiljön och den sociala gemenskapen är ytterligare några. Den Goda Arbetsplatsen ger individen möjlighet att uppleva arbetsglädje och trygghet. Ledarskapet har en stor betydelse för att åstadkomma goda arbetsplatser och skapa en hälsofrämjande verksamhet. Friskvård och ett effektivt arbete med rehabilitering bidrar till att främja hälsa i arbetslivet.

Vem kan bidra till hälsa i arbetslivet?

Kommuninvånare

Hittar en livsstil som påverkar hälsan positivt. Klarar av att på ett bra sätt balansera och kombinera arbete och fritid.

Föreningslivet

Ger genom sina verksamheter människor möjlighet till aktiviteter som befrämjar hälsa. Samverkar med arbetslivet. Genom att erbjuda sina expertkunskaper inom exempelvis friskvård och motion, blir föreningslivet ett stöd i företagens förebyggande arbetsmiljöarbete.

Näringslivet

Medverkar genom att erbjuda en god, jämlik och jämställd arbetsmiljö till att Karlshamns kommun är en attraktiv plats för boende och arbete. Aktiv företagshälsovård med friskvårdsprogram och ett ledarskap som stödjer delaktighet och kreativitet är exempel på viktiga insatser.

Regionala myndigheter

Försäkringskassan, arbetsförmedlingen och länsstyrelsen har viktiga roller som kunskapsresurs inom arbetsmarknadsområdet.

Kommunens nämnder, styrelser, bolag och förvaltningar

- Ger förutsättningar för att skapa Den Goda Arbetsplatsen.
- Satsar på ledningsutveckling.
- Arbetar aktivt förebyggande för att minska ohälsa och sjukfrånvaro.
- Utvecklar av friskvårdsinsatser.
- Bedriver ett målinriktat rehabiliteringsarbete.
- Kommunens arbetsplatser ska stimuleras att utarbeta tydliga och väl förankrade policys i tobaks-, alkohol- och drogfrågor. Karlshamns kommun har en central roll som förmedlare av kunskap i dessa frågor till arbetslivet.

4. Levnadsvanor

Folkhälsoarbetet ska öka kunskapen om betydelsen av att välja en hälsofrämjande livsstil, och stärka människors förutsättningar att påverka sin livssituation.

Levnadsvanor kopplat till hälsa berör de flesta områdena i den enskildes livssituation. Direkt påverkande faktorer är fysisk aktivitet, mat, sexualitet, bruk av tobak, alkohol och droger. Indirekt har den sociala och kulturella livsstilen en stor betydelse för folkhälsan – inte minst som motkrafter i ett förebyggande perspektiv. Goda levnadsvanor med hänsyn till alla dessa olika aspekter ger sammantaget den enskilda möjligheter till ett fysiskt och psykiskt välbefinnande.

Ett gott samhälle karaktäriseras av frihet för individen att välja sådana levnadsvanor som man själv tycker man mår bra av, utan att det skadar andra. Valet görs av den enskilde inom ramen för de resurser som vederbörande disponerar, dock inom ramen för de restriktioner samhället sätter. Samhället har ett ansvar för att genom olika medel stödja detta val i hälsobringande riktning.

Vem kan bidra till goda levnadsvanor?

Kommuninvånare

Stärker den egna hälsan genom en hälsofrämjande livsstil. Utvecklar socialt – kulturellt en livssituation som ger möjligheter till välbefinnande och trygghet. Ökar möjligheten till en god hälsa genom goda matvanor och minskad konsumtion av alkohol och en tobaksfri och aktiv vardag.

Föreningslivet

Tar ett stort ansvar för att kommuninvånarna får möjligheter till en aktiv vardag både när det gäller den fysiska som den psykiska hälsan. Det sociala arbetet är ett mycket viktigt komplement till myndigheters verksamhet. Föreningar med ungdomsverksamhet är viktiga förebilder för ungas syn på trygg sexualitet samt attityder till alkohol och droger. Drogfria arrangemang är exempel på bidrag i det förebyggande arbetet.

Näringslivet

Restaurangnäringen och livsmedelshandeln tar sitt ansvar för att undvika att underåriga får tillgång till tobak och alkohol. Rökfria serveringar erbjuder gästen en mer hälsosam miljö. Hanteringen av livsmedel sker på ett sådant sätt att hälsorisker undanröjs.

Kommunens nämnder, styrelser, bolag och förvaltningar

- I verksamhetsplaneringen ska särskild hänsyn tas till de faktorer, behov och förutsättningar som har betydelse för skapandet och upprätthållandet av goda levnadsvanor. Detta får konsekvenser när det gäller inriktning, prioriteringar, resursstyrning etc.
- Kommunen ska på olika sätt aktivt samverka med föreningslivet för att uppmuntra barns, ungdomars och vuxnas aktiviteter för att skapa goda levnadsvanor.
- Kommunen ska etablera en fördjupad samverkan med landstinget när det gäller barns- och ungdomars levnadsvanor.
- Ett aktivt föräldrastöd ska utvecklas i syfte att stärka föräldrarollen och medvetandegöra föräldrarna om deras betydelse för barns och ungdomars levnadsvanor.

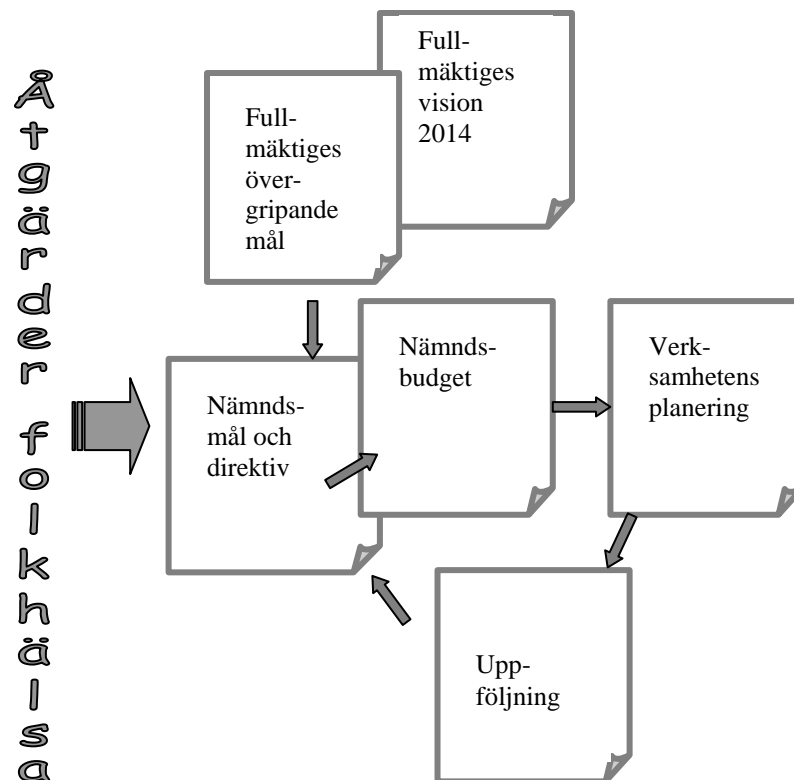
Principer för programmets genomförande 2005-2010

För att arbetet med det folkhälsopolitiska programmet ska bli framgångsrikt måste en konsekvent och uthållig inriktning när det gäller att förverkliga programmets innehåll kombineras med ett väl avvägt och strategiskt utformat genomförandearbete. Hänsyn måste tas till nämnders och verksamheters pågående arbete som berör det folkhälsopolitiska programmets områden. Det redan pågående arbetet och resultatet av detta ska vägas in i genomförandeplaneringen. Genomförandearbetet ska ske inom ramen för den befintliga linjeorganisationen.

För att folkhälsoarbetet ska få goda resultat behövs dessutom kunskap, samverkan, resurser och uppföljning.

Samverkan och resurser för genomförande av programmet

Folkhälsoarbetet kräver samverkan mellan myndigheter, organisationer, näringsliv och medborgare i kommunen. Genomförandet av folkhälsoprogrammet sker under kommunstyrelsens politiska ledning. Till sin hjälp har kommunstyrelsen tillgång till erforderliga resurser. Programmet intentioner ska förverkligas stegvis inom respektive nämnds ansvarsområden.

Varje nämnd är unik att genomföra programmet på det konkreta sätt den finner lämpligt med hänsyn till verksamhetens karaktär. I detta synsätt ingår även att ta ekonomiskt ansvar i nämndens budget för folkhälsofrämjande åtgärder, om inte annat beslutas av kommunfullmäktige.

Folkhälsoråd

Hälso- och sjukvården har stor betydelse för folkhälsoarbetet genom sin specifika kompetens, breda kunskap och stora kontaktyta mot befolkningen. Utöver det direkta nämndsansvaret enligt ovan inrättas ett rådgivande folkhälsoråd gemensamt med landstinget Blekinge. Detta råd får till uppgift att stimulera och följa upp folkhälsoarbetet i kommunen samt att utarbeta förslag till konkreta handlingsplaner som prioriterar insatser riktade mot de områden och grupper som löper speciellt stor risk för ohälsa. Sådana förslag ska sedan utgöra underlag för budgetering och verksamhetsplanering inom t.ex. nämndernas ansvarsområden.

Folkhälsorådet sammansättning utformas i samråd med landstinget. Kontakter ska etableras mellan folkhälsorådet och representanter för föreningar, ideella organisationer och näringslivet.

Under kommunstyrelsens huvudmannaskap inrättas en tjänst som folkhälso-samordnare vid kommunledningsförvaltningen. Samordnaren står till folkhälsorådets förfogande som handläggare och sekreterare.

Information och kunskapsspridning

För att kunna prioritera resurser behövs information om vad som inverkar på folkhälsan och om vilka metoder som är framgångsrika. Temamöten i olika former där den kommunala organisationen, allmänhet, näringsliv, föreningar etc. deltar, utbildning till nämnder och tjänstemän är exempel på kunskapshöjande insatser. Folkhälsorådet och folkhälsosamordnaren kan bidra med detta.

Uppföljning och utvärdering

Det folkhälsopolitiska programmet gäller för perioden 2005 – 2010. En särskild plan för utvärdering av resultatet och uppföljning av arbetet med programmet ska tas fram kopplat till den inriktning och genomförandeplan som kommer att gälla. Utvärderingar och uppföljningar som nämnder och förvaltningar/bolag genomför inom ramen för sin ordinarie verksamhet ska användas så långt det är möjligt.

Det folkhälsopolitiska programmet ska ses över minst en gång per mandatperiod. Väsentliga ändringar i programmet ska godkännas av kommunfullmäktige. Om inga revideringar anses nödvändiga ska programmet aktualitetsförklaras av fullmäktige. Resultatet av arbetet ska redovisas av varje nämnd, styrelse eller bolag i samband med årsredovisningen.

Genomförandeplan för år 2005

1. Kommunfullmäktige antar programmet

Kommentar: Förslaget justeras för att få en konsekvent utformning och struktur. Klart första veckan i januari. Programmet antas i februari 2005.

2. Folkhälsosamordnare rekryteras

Kommentar: På kommundirektörens uppdrag rekryteras lämplig person. Tjänsten place-ras på kommunkansliet. Underlaget till rekryteringen utgörs av programmets och genom-förande planens innehåll. Efter det att kommunfullmäktige fattat beslut om programmet startar rekryteringen med annonsering.

3. Seminarium för förankring och planering

Kommentar: För att programmet ska få genomslag krävs en noga avvägd strategi. Det första steget efter antagande i kommunfullmäktige bör vara att nämnder och förvaltningar tillsammans går igenom och tolkar programmet. Innehållet måste relateras till de måldo-kument som är antagna och den verksamhet/de aktiviteter som är igång. Beröringspunkter och ”vita fläckar” (områden som ingen sysslar med) noteras. Arbetet leder fram till en helhetsbild där behovet av åtgärder blir synligt och ansvar kan fördelas, samarbete etable-ras/förstärkas.

4. Genomförandeplanering

Kommentar: Underlaget från nämnders och förvaltningars arbete under punkt 3 resulterar i en plan för det fortsatta arbetet med programmet. Den ska innehålla rutiner för det lång-siktiga arbetet, kort- och långsiktiga prioriteringar. Planen redovisas och följs fortlöpande upp i kommunstyrelsen.

5. Genomförandeansvar – organisation (verksamhet)

Kommentar: Kommundirektören är ansvarig för det övergripande genomförandearbetet. Kommunens ledningsgrupp är också på övergripande nivå ledningsgrupp för genomfö-randet av det folkhälsopolitiska programmet. På uppdrag av kommundirektören leder en av förvaltningscheferna detta arbete. Redovisning, uppföljning etc. sker till kommun-styrelsen. Folkhälsosamordnaren är resursperson, inspiratör, håller i administration etc. För att få ett övergripande genomslag ingår en nyckelperson från varje förvaltning i en arbetsgrupp där planering och avstämning regelbundet sker. Personerna bör i sitt ordina-rie uppdrag ha en central funktion i förvaltningsledning – ärendeberedning och vara väl förtrogen med nämndsarbetet.

6. Samarbete med landstinget etableras

Kommentar: Samverkan med landstinget är en viktig del i genomförandearbetet. Samar-betet gäller arbetet i stort och mer avgränsat bildandet av ett folkhälsoråd.

Begreppet folkhälsa - en allmän orientering.

Världshälsoorganisationen, WHO, definierade 1946 begreppet "hälsa" som "ett tillstånd av fullständig fysisk, psykiskt och socialt välbefinnande och ej endats frånvaro av sjukdom eller svaghet". Folkhälsa beskriver hur hälsan ser ut i befolkningen. Den säger hur stor andel av befolkningen som drabbas av olika sjukdomar och skador och hur hälsan fördelar sig i befolkningen. Stora hälsoskillnader mellan befolkningsgrupper, åldersgrupper och mellan olika geografiska områden är tecken på brister i folkhälsan.

God hälsa är inte detsamma som frånvaro av sjukdom eller funktionshinder. Många människor lever med livslånga sjukdomar. Med hjälp av anpassade levnadsvanor och tekniska lösningar kan de leva ett liv med god hälsa. Samtidigt kan den som är friska i medicinsk mening känna smärta och uppleva nedsatt livskvalitet.

En definition av hälsa som ofta används är att hälsa är en resurs i människors vardagsliv, som ger oss möjlighet att förverkliga våra mål. Hälsan är medlet, inte själva målet med livet. Oavsett om människor ser hälsa som ett livsmål eller en resurs för vardagslivet är det tydligt att folkhälsoarbetet måste utgå ifrån ett brett samhällsperspektiv, inte bara inrikta sig på traditionella sjukdomsrisker.

Folkhälsan i Karlshamn, liksom i övriga Sverige, är i ett internationellt perspektiv bra. Medellivslängden har under 1900-talet ökat med omkring 25 år. Vi har fått bättre hygien, bättre kost, bättre bostäder och mindre riskabla arbetsförhållanden. Spädbarnsdödligheten tillhör de lägsta i världen. Dessa förbättringar i människors hälsa har åstadkommits genom breda samhällsförändringar och inte främst genom medicinska insatser.

Folkhälsa finns inte bara där av naturen given. Den är ofta en spegel av samhällsklimatet och avgörs ytterst i politiken; nationellt, kommunalt och i landstingen. De flesta faktorer som påverkar hälsan befinner sig utanför det medicinska kunskapsfältet.

En osäker arbetsmarknad, varsel, besparingar och omorganisationer, har ökat kraven i arbetslivet och skapar otrygghet för många. När det gäller att påverka arbetslöshet, social trygghet och alkoholvanor spelar beslut i kommunala församlingar och andra demokratiska organ mycket större roll än sjukvårdens insatser.

Det senaste årtiondet har ojämlikhet i hälsa i Sverige uppmärksamrats. Bland annat lever människor med lång utbildning i genomsnitt åtta år längre med full hälsa än personer med kort utbildning. De människor som redan har goda förutsättningar och en god hälsa har lättare att ta till sig hälsoinformation, men för grupper som har den sämsta hälsan är information sällan effektivt för att påverka hälsan.

Ohälsotalet för Karlshamn har stigit kraftigt sedan slutet av 1990-talet och uppgick oktober 2003 till 50.6 sjukdagar (som utbetalats från socialförsäkringen) i genom-

snitt per arbetsför person och år. Detta kan jämföras med värdet för Blekinge län 45.7. respektive hela riket 43.3.

Det finns tydliga hälsoskillnader mellan könen. Kvinnor drabbas av flera långvariga sjukdomar, och blir i större utsträckning sjukskrivna. Särskilt ensamstående mödras hälsoläge har försämrats i förhållande till andra grupper under den senaste tioårsperioden. Män drabbas i större utsträckning av skador och sjukdomar som leder till död i förtid. Olika roller, normer och värderingar på arbetsmarknaden, i samhällslivet och i familjelivet torde bidra till denna fördelning.

I Sverige har särskilt barns och ungdomars psykiska hälsa försämrats under senare år. Barn- och ungdomspsykiatriska verksamheten i Karlshamn rapporterar en ökning av nya ärenden med 45% sedan början av 1990-talet.

Människor behöver en känsla av sammanhang.

Forskning om god hälsa trots påfrestningar av olika slag visar att tre faktorer har stor betydelse.

- Vi behöver känna att livet är *begripligt*, det vill säga att vi kan förstå det som är svårt eller obehagligt.
- Vi behöver också uppleva att vi har *resurser* för att ta i tu med det svåra eller det oväntade. Det kan vara våra egna förmågor och resurser i omgivningen, i skolan, på jobbet eller i familjen som bidrar till att vi finner livet hanterbart.
- Till sist behöver vi känna att livet har en *mening*, som gör att det är värt att ta itu med problem eller utmaningar.

Sammantaget brukar detta benämnas "känslan av sammanhang" ofta förkortat till KASAM. Idag är det en grundläggande teori för svenskt och internationellt folkhälsoarbete.

Vad är folkhälsoarbete?

Folkhälsoarbete är allt systematiskt, målinriktat arbete som görs för att nå god och jämlikt fördelad hälsa. Det finns två inriktningar som båda är viktiga.

- Undanröja risker genom sjukdoms- och skadeförebyggande arbete.
- Skapa mer av det som håller oss friska genom hälsofrämjande arbete.

Sveriges elva nationella folkhälsomål

Sverige har fått en nationell folkhälsopolitik med elva målområden. Målområdena omfattar de faktorer som har störst betydelse för den svenska folkhälsan.

- Delaktighet och inflytande i samhället.
- Ekonomisk och social trygghet.
- Trygga och goda uppväxtvillkor.
- Ökad hälsa i arbetslivet.
- Sunda och säkra miljöer och produkter.
- En mer hälsofrämjande hälso- och sjukvård.
- Gott skydd mot smittspridning.
- Trygg och säker sexualitet och god reproduktiv hälsa.
- Ökad fysisk aktivitet.
- Goda matvanor och säkra livsmedel.
- Minskat bruk av tobak och alkohol, ett samhälle fritt från narkotika och doping samt minskade skadeverkningar av överdrivet spelande.